

Dansk Forsvar – på vej fra fortiden?

Michael Hesselholt Clemmesen

Forsvarspolitikere fra de normale forligspartier og forsvarets ledelse synes nu enige om, at hovedopgaven er at deltage i internationale operationer. "Fredsdividenden" er opnået. I hjemlandet skal etableres et nyt, integreret totalforsvar. Er Forsvarskommandoens skitse til det kommende forsvarsforlig i balance og realistisk?

Danmark plejer at være truet. Dilemmaet lige siden 1659 har ikke så meget været, om landet var truet, men hvad Danmark som lille land kunne gøre ved dette med sine begrænsede væbnede styrker.

Indtil Napoleonskrigene gik det lige, for da var det primære problem Sverige, og en kombination af alliancer og en opretholdelse af regionens bedst uddannede og udrustede hær samt den dansk-norske flåde kunne sikre landet. Men i de også ideologisk inspirerede verdenskonflikter 1789-1815 og 1914-45 samt under den Kolde Krig 1947-1989 hvilede nationens sikkerhed primært på diplomati - og held. De militære styrker, som landet med sine begrænsede midler magtede at opstille, kunne blot være et tilskud til den alliance- eller neutralitetspolitik, som skulle gøre et heldigt udfald lidt mere sandsynligt.

I årene 1787-1806, 1914-39 og under den Kolde Krig gik det godt. Derimod var heldet ikke med Danmark 1807-1814 og 1940-45.

Den eneste periode, som kan minde lidt om den nuværende, er de 25 år fra 1814 til 1840, hvor vi gradvis nedbyggede vor konflikt med Sverige, og hvor opvarmningen til den nationale konflikt med Tyskland endnu ikke var indledt for alvor. På trods af Frederik den Sjettes personlige interesse for de væbnede styrker tillod landets desperate finansielle situation ikke en opretholdelse af den store hær. Den hindrede også en genopbygning af flåden, hvor hovedparten af mandskabet var endt i Sverige, der jo fik Norge, medens skibe og udrustning var ranet af englænderne i 1807.

I denne periode, hvor stormagterne samarbejdede om at inddæmme det nationalistiske og revolutionære tryk, som havde drevet verdenskonflikten til 1815, fik de reducerede danske væbnede styrker internationale opgaver. Flåden sendte fartøjer til Middelhavet for at indgå i en international flådestyrke, der skulle straffe slyngelstater. Hæren brugte en meget stor del af sine ressourcer til at sikre en høj kvalitet i den danske stats bidrag til Den tyske Forbundshær. Både Holsten og Lauenburg var medlemmer af forbundet, og det militære kontingent bestod af en styrke af brigadestørrelse, hvis uddannelse og udrustning skulle holdes på et internationalt niveau.

Efter 1990

I årene fra 1814 til handelsaftalen med Sverige 1826 turde de danske politikere ikke helt tro på, at den traditionelle trussel fra nabolandet var

forsvundet. På samme måde var de første år efter 1989-91 præget af tøven. Forsvarspolitikerne som gruppe og Centraladministrationen var i denne periode præget af varierende kombinationer af tre opfattelser:

For det første ønskede man at indkassere "fredsdividenden". Forsvaret havde været indrettet på at skulle møde en massiv trussel mod dansk territorium. Nu var den trussel væk, og det var indlysende for alle politikere, samt og ikke mindst for Finansministeriet, at der var mulighed for besparelser.

For det andet ønskede politikerne, men næppe Finansministeriet, at Forsvaret skulle deltage aktivt i de operationer, som det internationale samfund nu besluttede at iværksætte for at inddæmme virkningerne af de krige, der opstod efter Den kolde Krig, herunder også de "borgerkrige", som ledte til og fulgte sammenbrud af stater. Der er en lige linie fra indsatsen af korvetten Olfert Fischer under Golfkrigen over fredsbevarende indsats af alle tre værnens enheder i ofte stadig mere krævende operationer i Kroatien, Bosnien-Herzegovina, Albanien og i NATOs krig mod Serbien om kontrollen over Kosovo og operationen i Makedonien, over den første danske styrkeindsats i internationale operationer udenfor Europa og Mellemøsten, på Afrikas Horn efter krigen mellem Etiopien og Eritrea, til kombinationen af kamp- og fredsskabende indsats i Afghanistan og indsættelsen af flådeenheder i krigen mod Irak og en blandet enhed i stabiliseringen af landet efter denne.

For det tredje, og specielt i de første år, mente mange, at man ikke kunne vide, om den gode, sikre tid uden en trussel mod Danmark varede ved. Man skulle stadig bevare en vis evne til at forsvare Danmark.

Vægtningen af de tre krav varierede hos forskellige politiske grupperinger og hos den enkelte politiker igennem disse ti år, med et gradvis skift mod en understregning af, at Forsvarets primære opgaver i den forudseelige fremtid ligger i bidrag til internationale operationer. Dette ledte til den høje prioritering af den Danske Internationale Brigade, indkøbet af transporthelikoptere til flyvevåbnet samt de fleksible støtteskibene til søværnet.

NATO-partnerne

Dansk forsvars arv af struktur, etablerede interesser, privilegier og holdninger er i de seneste år i stigende grad kommet i et modsætningsforhold til både de politiske ønsker om at have styrker, der er klar til meget forskellige operationstyper, og de opfattelser, som USA og Storbritannien samt NATO-bureaukraterne med stigende hårdhed og præcision har fremført siden alliancens krig mod Serbien om Kosovos status i 1999.

Alliancens dominerende lande accepterer reelt kun enheder som relevante i den nye tid, hvis de er næsten fuldt fredstidsbemandet med kontraktansat personel, organiseret i afbalancerede grupperinger, der også indeholder stærke førings- med logistikenheder, har et højt aktivitetsmønster med realistisk uddannelse og gennemfører en løbende modernisering med det nyeste materiel.

Små lande, der ikke har mulighed for at opretholde mere alsidige styrker af denne type, bør efter opfattelsen hos flere toneangivende styrkeplanlæggeres i NATOs internationale civile og militære stabe "rollespecialisere" deres styrker. Landene skal kun opretholde enheder af ganske få typer, som man så skal være parat at stille til rådighed med kort

varsel, når alliancen – dvs. de dominerende magter – finder, at man netop har brug for denne type elementer.

Det ses ikke som et problem for fortalernes rollespecialisering, at den forudsætter:

- At man kender fremtiden og dens behov (der jo efter flere fortaleres forenklede opfattelse altid er lig med behovet i de seneste godt 5 år).
- At landet accepterer, at det i afgørende grad bliver afhængigt af udenlandske uddannelses-, andre støtte- og stabelementer.
- At man forudsætter, at landet altid vil stille disse styrker til rådighed for en eller flere overnationale myndigheder, dvs. i dramatisk grad forhåndsafgiver suveræniteten.

At man i et sådant valg – i sin reneste form - undergraver mulighederne for at løse de væbnede styrkers nationale fredstidsopgaver (fra støtten til statsoverhovedet over militær støtte i katastrofesituationer til tilstedeværelsen på havet og i luften) understreger ideens svagheder.

En sådan opfattelse af landenes styrkebehov er derfor både naiv og arrogant. *Naiv* ved at forudsætte, at de mindre lande i alliancen reelt vil opgive deres suveræne ret til selv at bestemme, i hvilke situationer de vil levere styrker til fællesskabet. Opfattelsen er *arrogant* ved at forudsætte, at fremtiden vil være en direkte fremskrivning af udviklingen fra 1999 til 2003.

Irak-krisen, krigen og den efterfølgende stabiliseringsindsats bør give fornyet grund til eftertanke. NATO-samarbejdet (og det spæde militære samarbejde i EU) kom under hårdt pres og har ændret karakter.

Uanset, om der i fremtiden er tale om en militær trussel mod et medlemsland eller om operationer udenfor alliancens område, kan man ikke længere regne med, at der opnås enighed mellem alle om en fælles operation. Det er sandsynligt, at nogle medlemslande, der har personel i alliancens multinationale stabe og som deltager i multinationale enheder, vil være uenige og derfor ikke deltager. Dette undergraver en anden vej til at få mere ud af den fælles indsats, som blev anbefalet af NATO-embedsmænd, nemlig "puljespecialisering", hvor et antal lande går sammen om at etablere eller bevare en given, kostbar militær kapacitet.

De seneste måneders vanskelige stabiliseringsindsats har dog også understreget, at et smart kirurgisk indgreb nok kan fjerne en ondartet tumor, men patienten vil stadig dø, hvis man ikke har forberedt efterbehandlingen. Vi må håbe, at den amerikanske forsvarsminister og andre som havde et enøjet syn på karakteren af krig og på mulighederne for smarte løsninger ikke er for gamle og ideologisk begrænsede til at lære af erfaring. Der er behov for et bredt spektrum af kapaciteter, hvis ikke alene krigen, men også freden skal vindes.

Behovet

Både NATO-bureaukraternes ønsker og erfaringerne med danske politikeres udmeldinger gennem de sidste 10 år understreger, at dansk forsvar - med kun dage til ugers varsel - skal være i stand til at deltage i et bredt spektrum af internationale operationer. Disse operationer skal kunne finde sted under ekstremt forskellige klimatiske og terrænmæssige forhold – inklusive bjerge, ørken og tropisk jungle. Spektret varierer fra klassiske fredsbevarende

operationer til direkte kampindsats, som tilfældet var under vor kampvognseskadrons indsats i forsvaret af Tuzla og ved flyvevåbnets samt jæger- og frømandskorpsets indsats under den fortsatte krig i Afghanistan til støtte til opbygningen af landet efter krigen 2001-02.

Den manglende mulighed for at forudse, hvilke styrker, der er brug for, og hvad de danske politikere vælger at sende, gør, at der er et klart behov for en meget høj grad af alsidig professionalisme og strukturel fleksibilitet i styrkerne.

Behovet for at kunne styre udgifterne ved udsendelse gør, at personellets kontrakter skal indrettes, så ekstraudgifter ved udsendelse mindskes mest muligt. Erfaringerne fra Balkan og nu fra Afghanistan og Irak understreger, at styrkernes struktur og bemanning skal sikre en vis udholdenhed i missionsområdet. Der skal være mulighed for at kunne afløse og tilpasse den udsendte styrke uden at skulle foretage sig noget politisk ekstraordinært som at mobilisere eller anvende værnepligtige.

Det forhold, at vi ikke kender fremtiden, gør, at det kan siges at være sund fornuft at bevare enhedstyper, der måske ikke er de mest nødvendige i forudseelige internationale operationer, men som må ses som et afgørende og effektivt element i en eventuel retablering af styrker til indsats i det europæiske nærrområde. Dette kan på nogle områder nok kun ske i pulje med andre lande. Hvis man fuldstændig opgiver en kapacitet, tager det under normale vilkår 15-20 år at genskabe den.

At bevare en forholdsvis "bred" styrkeprofil kan også være afgørende for de væbnede styrkers anvendelses- og udviklingsmuligheder. En hærofficer, der mangler praktisk erfaring fra samvirket mellem våbenarter i en brigaderamme er uanvendelig som stabsofficer på dette og højere niveauer, uanset om hans opgave er at bidrage til strukturplanlægning eller at planlægge og lede uddannelse og operationer.

Danmark er ikke et af de mest sandsynlige mål for international terror, men ved at fastholde et robust samarbejde med lande som USA og Storbritannien, kan det langt fra udelukkes, at vi enten selv bliver ramt, eller at der gennemføres terrorhandlinger på dansk jord mod britiske eller amerikanske interesser. Terrorhandlinger i Danmark kan ramme uden varsel, og indsatsen for at afhjælpe katastrofen eller etablering af stærkt øget bevogtning kan meget let gå langt ud over, hvad politi og beredskabsmyndigheder er indrettet til at håndtere.

Vort land trues i modsætning til andre ikke regelmæssigt af naturkatastrofer som jordskælv. Befolkningens sammensætning og temperament har i over 100 år gjort det unødvendigt at opretholde paramilitære politistyrker til opbakning af det normale danske politi. Derfor er det både logisk og økonomisk attraktivt at udnytte forsvarets pulje af frivillige og mobilisable elementer til at støtte det civile samfund i nødsituationer (som det allerede nu sker ved sneberedskabet, stormflod, is i farvandene, søredningstjenesten og miljøberedskabet).

Forsvarskommandoens skitse

Det skitseforslag, som Forsvarskommandoen har udarbejdet som sit foreløbige svar på den nye internationale og politiske virkelighed kan hentes fra kommandoens hjemmeside på internettet:

- Den fra forskellig side anbefalede "rolle-" og "puljespecialisering" afvises. Man vil "kapacitetsspecialisere", ved at lave "helstøbte kapaciteter", der kan kombineres med andres kapaciteter uden at være afhængige af disse.
- Mobiliseringsforsvaret nedlægges.
- Man satser på at opbygge en betydelig indsatsberedt og deployerbar styrke, hvoraf det først udsendte hold skal være med fast personel.
- Løftekapacitet og evnen til at støtte de udsendte styrker skal være til stede.
- Materielinvesteringerne skal styrkes.
- Hjemlandets sikkerhed skal styrkes gennem en integration af hjemmeværnet, et udvidet totalforsvarsbegreb, anvendelse af hjemmeværende dele af de indsatsberedte styrker, totalforsvarsværnepligt samt en øget integration med andre statslige myndigheder af indsatsen.
- Værnepligtsuddannelsen reduceres til 3 måneder, og skal danne grundlag for rekrutteringen til de deployerbare styrker samtidig med, at resten forstærker totalforsvaret på en eller anden måde.
- Forsvarets personel skal generelt være yngre og i bedre fysisk form.
- Man opretter et antal nye "funktionelle tjenester", hvoraf en samling af materielkommandoerne i en Forsvarets Materieltjeneste har været et udtrykt politisk ønske.
- Man etablerer ikke, som de fleste sammenlignelige lande, en værnssfælles ledelse af operationerne.
- På trods af et bredt politisk ønske om det modsatte, holdes Forsvarsstaben og Forsvarsdepartement adskilt.
- Det skal lægges større vægt på specialoperationsstyrkerne.
- Hæren reduceres med én brigade til tre, der nu alle indgår i Danske Division. I øvrigt synes divisionens enstrengede karakter som panserinfanteridivision med tre i princippet ens organiserede brigader og traditionelle "divisionstropper" bevaret.
- Der lægges ikke op til nogen væsentlig afhændelse af forsvarets faciliteter. For søværnets og flyvevåbnets vedkommende lægges op til en i hovedsagen uændret struktur.
- Ud over bemærkningen om den generelle foryngelse, lægges der ikke op til nogen ændringer af personellet's ansættelsesformer.

Diskussion¹

Skitsen forekommer på samme tid at være vidtgående og konservativ, hvilket øger risikoen for, at reformerne kører i grøften.

Ideen om en *tre måneders totalforsvarværnepligt* synes at være landet mellem to stole. Forsvaret, og specielt hæren, vil erfaringsmæssigt være særdeles afhængig af adgangen til at rekruttere via værnepligten. Dette bør få den konsekvens, at flest muligt af de værnepligtige, der uddannes, møder, fordi de har fået en interesse for en af de kontraktmuligheder, der følger efter de tre måneder.

¹ Udgangspunktet for diskussionen er bl.a. forfatterens analyse og reformskitse "De danske væbnede styrker i fremtiden - en skitse fra sidelinien", Militært Tidsskrift 2/2003 (kan også læses på www.bdcollce/publications/other_articles).

Der skal som forberedelse til denne nye værnepligtsmodel gennemføres et omfattende, kreativt og nytænkende arbejde med at identificere et bredt spektrum af fleksible kontraktformer. Kontrakterne skal på den ene side være attraktive for fysisk og mentalt godt kvalificerede unge og på den anden side fremme forsvarets udvikling og opretholdelse af veluddannede enheder. Erfaringer fra USA, Storbritannien, Frankrig og Holland skal inddrages, og de forskellige muligheder skal bedømmes direkte af den type unge, som forsvaret ønsker at rekruttere, ikke af de militære fagforeninger.

På grundlag af dette spektrum af kontraktmuligheder skal rekrutteringsindsatsen gives tyngde før mødet til værnepligtsuddannelsen.

Uddannelsen skal her være målrettet, med stigende belastning og meningsfuld, med officerer og instruktører, hvis professionalisme og engagement ud over 37 timer om ugen direkte inspirerer og bekræfter soldaten i den foreløbige beslutning, han tog formelt eller i sit hjerte før uddannelsen. Vi skal forstå, at det er arbejdstidsregler og kun rutineengagement hos kadren samt for lav intensitet i uddannelsen på grund af manglende ressourcer, der på flere tjenestesteder har undergravet de værnepligtiges positive holdning. Vi får kun denne ene chance for at gøre det bedre igen.

Det er mere end tvivlsomt, om et sådant målrettet rekrutteringsforløb kan forenes med et totalforsvarsfokus. En måde til at løse dette dilemma kunne være, at totalforsvarmodulet blev placeret efter de tre måneder, dvs. at værnepligtstiden formelt var fire måneder, men hvor kontraktpersonel afgik efter 3 måneder til deres 9 måneders funktions- og enhedsuddannelse.

Det er for værnepligtens overlevelse også helt afgørende, at den efterfølgende totalforsvarsuddannelse bliver ligeså godt tilrettelagt og med tilstrækkelige ressourcer som de første tre måneders forløb.

Det er også helt afgørende, at der findes konkrete, gennemtænkte idéer og ressourcer til at anvende disse nyuddannede totalforsvarsværnepligtige i mindst 3-4 år efter deres uddannelse.

At få den nye værnepligt til straks at blive og derefter forblive en klar succes som såvel rekrutteringsgrundlag og i øjnene på dem, som ikke tegner kontrakt, er et af de afgørende punkter for dansk forsvars fremtid. Dette kræver fantasi, engagement og meget betydelige ressourcer.

I det hele taget kræver *integrationen af hjemmeværnet* en betydelig dybere analyse og et bedre samarbejde med hjemmeværnets ledelse, hvis man ikke skal få det indtryk, at motivet først og fremmest er at konfiskere syv hundrede millioner.

Hvad er det for opgaver, forsvaret kan løse i det kommende totalforsvar? Hvor mange, med hvilke uddannelser, i hvilken samarbejds- og underlæggelsesstruktur? Er der behov for særlige *militære* kommandomyndigheder i dette totalforsvar, osv.?

Det synes klart, at de ekstra opgaver, der skal løses, ikke er specifikt militære. De drejer sig først og fremmest om at forstærke politiets og rednings- og beredskabsmyndighedernes kapaciteter. Dette betyder, at der næppe er behov for særlige militære totalforsvarsstabe på regions- og distriktniveau, kun om forbindelselementer til disse civile myndigheder, elementer der kan planlægge og kontrollere den militære hjælp.

Et helt andet spørgsmål, der bør analyseres, er anvendelsen af de frivillige. Hjemmeværnets mest aktive frivillige er en ressource, som det ville være helt tåbeligt at kassere i fremtiden. På den anden side er det forkert at anvende væsentlige statslige ressourcer på de mange, der er medlemmer for at manifestere deres støtte til forsvaret. De 60.000 frivilliges kontrakter med forsvaret bør klart afspejle den enkeltes grad af engagement.

Marinehjemmeværnets frivillige kutterbesætninger synes at have en klart defineret rolle.

De allermost engagerede fra resten af hjemmeværnet, herunder medlemmerne af "3.000-mandsstyrken", bør opfordres til at tegne uddannelseskævende beredskabskontrakter og indgå i enheder med samme typer opgave som det britiske hjemmeværns, "territorialhærens" enheder. Det betyder dog, at både disse frivillige og deres arbejdsgivere effektivt skal kompenseres for deres indsats.

De britiske enheder har fået veldefinerede krævende opgaver i katastrofe- og terrorberedskabet. Territorialhæren er reelt også en pulje af reserveenheder for internationale operationer. En begrænset tildeling af faste officerer og underofficerer gør sammen med en betydelig pligtig og betalt uddannelsesaktivitet, at enheder fra den britiske territorialhær nu kan anvendes i både Afghanistan og Irak. Her løser de mere rutineprægede opgaver, og aflaster derigennem de hårdt prøvede stampersonelenheder.

Det er klart, at det kun er en meget begrænset del af hjemmeværnets frivillige, der vil være klar til at indgå sådanne, langt mere krævende kontrakter. Der kunne opstilles to-tre "infanteri- og bevogtningsbataljoner" med godt materiel, måske også panserede hjulkøretøjer, der umiddelbart kunne operere i kompagnier. En ingeniørbataljon og en transportbataljon opstillet på denne måde ville kunne trække på personellets modenhed og civile baggrund. Uddannelsen og klargøringen af sådanne frivillige beredskabsenheder til også at kunne virke som en international reservestyrke kunne være en passende opgave for den i Forsvarskommandoens skitse ubeskæftigede 3. Brigade i Danske Division.

Sådanne enheder vil både være relevante i totalforsvaret samt være velegnede i en international indsats under opbygningen efter en krig. Det er den eneste gruppe af de frivillige, der vil kunne gives mere krævende opgaver end de enheder, der opstilles af de unge, totalforsvarsuddannede værnepligtige.

En sådan anvendelse af de bedste og mest engagerede frivillige vil koste ekstra ressourcer.

Der synes uhensigtsmæssigt at opretholde klare skel mellem de frivillige dele af forsvaret på grundlæggende hjemmeværnskontrakter, mere krævende hjemmeværnskontrakter, de frivillige på beredskabskontrakter og de frivillige på heltidskontrakt. Hvis alt går vel med transformationen til det nye forsvar, er det sandsynligt, at mange vil bevæge sig mellem de forskellige kontraktformer. Også her kan vi lære af Storbritannien eller USA.

Det er dog klart, at en sådan anvendelse af de mest ivrige frivillige kun vil være muligt, hvis der som nævnt gøres et meget bevidst forsøg på at gøre *personellets kontrakter* mere attraktive.

Beredskabskontrakterne til den nuværende internationale brigade fungerer ikke. Soldaterne er kun i meget begrænset udstrækning klar til at

tage mere end én, den første, udsendelsesperiode på seks måneder. Hvis forsvaret skal blive effektivt i sin udvidede internationale rolle, må og skal dette ændres. Hvis vi skal opnå et effektivt skift fra den nuværende "laden som om" reaktionsstyrke, til enheder, der reelt kan udsendes, er det helt afgørende, at kontrakterne bliver drastisk forbedret, både for reservesoldaten og ikke mindst for hans civile arbejdsgiver. Det kræver blandt andet som sit helt centrale element, at arbejdsgiveren kompenseres for reservesoldatens fravær ved, at han får penge til at aflønne en kvalificeret vikar for den udsendte. Det kommer til at koste mange penge, nødvendige penge.

Det faste stampersonel skal ligeledes gives betydeligt mere attraktive kontrakter, ikke mindst med hensyn til en selvvalgt kombination af bonus og uddannelsesstilbud. Det er langt mere afgørende end i dag, fordi fremtidens stampersonel meget sjældent skal have kontrakter ud over 35 år.

Også dette kommer til at koste penge, mange penge, som skal findes. Det er ikke muligt at se i Forsvarskommandoens skitse, hvor dette skal ske.

Karakteren af kontrakten er væsentligt for at sikre rekruttering og den grundlæggende forudsætning for fastholdelse af personellet. Gode kontrakter er imidlertid ikke tilstrækkelige til at sikre en fastholdelse og udvikling af gode soldater. Det er nødvendigt med et meget højt og krævende *uddannelses- og øvelsesniveau*. Dette er en forudsætning for, at en løs gruppe af bevæbnede specialister udvikler sig til militære enhed, hvor den enkelte har tillid og føler sig knyttet til kammeraterne. Udsendelse af enheder, der ikke er disciplinerede i deres professionelle optræden og særdeles rutinerede i samarbejde, er en dårlig anvendelse af skatteborgernes penge. Som vi har set i det sidste par år, koster det også unødige tab af menneskeliv.

Et sådant intensivt uddannelsesniveau er ikke opnåeligt med de nuværende civile arbejdstidsregler for personellet. Dette gør, at forsvaret og specielt hæren ikke kan blive effektiv, hvis vi fortsat nægter at lære af de bedste udenlandske militære organisationer på dette område. De nødvendige afgørende ændringer kræver, at forsvarets ledelse (Forsvarskommando og Forsvarsdepartement) under overenskomstforhandlingerne herefter optræder med udgangspunktet i kravet om militær effektivitet i stedet for som en normal civil offentlig arbejdsgiver. Det bliver måske hårdt for Finansministeriet at forstå, at deres standardregler heller ikke passer for denne offentlige myndighed. Men selv dette magtfulde ministerium accepterer vel politisk kontrol.

Det kommer til at koste penge, mange penge, at hæve aktivitetsniveauet drastisk og få frigjort overenskomsterne fra de civile arbejdstidsregler. Men der er nødvendigt, hvis Forsvaret skal ændre sig fra delvis at være et beskæftigelsesprojekt uden output.

Hærens struktur i skitsen ligner for meget den nuværende til at man bliver overbevist om, at Forsvarsstaben og hæren selv i dybden har forstået behovet for strukturel fleksibilitet. Der er behov for, at man udvikler en pulje af forskellig ekspertise, i stedet for som nu at koncentrere sig om at holde niveauet i pansrede operationer. Det virker umiddelbart overbevisende at samle alle æg i en kurv, der stående brigade, der efter al sandsynlighed kommer til at ligne de panserinfanteribrigader, vi har haft i 30 år.

Det synes, som om man stadig tror, at divisionen skal kunne løse opgaver som i gamle dage med tre ens brigader og divisionstropper. Dette igen vil betyde, at der vil være for mange enheder, der kan det samme. Det kommer både til at ramme mulighederne for godt at løse et bredt felt af opgaver og mulighederne for rekruttering, der vil være lettere med et bredt felt af enhedstyper.

En enstrengt struktur med panserede enheder vil gøre det vanskeligere at fylde det nu større Jægerkorps med kvalificeret personel.

At holde én brigade på fuld bemanning bygger på fiktionen om, at der vil være missioner, som man kan tage ud til, og derefter uden politiske omkostninger forlade. Det troede den amerikanske hær også, da den tog til Irak.

Det er en bevidst beslutning, at vi ikke længere vil have en hær, der er indrettet til at levere kontinuerlig mellemkvalificeret tilstedeværelse, som vi gjorde det meste af tiden på Balkan. Vi vil kunne være med helt fremme og tidligt. Det kan vi imidlertid også være, hvis vi under vidt forskellige missionsvilkår ville være i stand til at stille en brigaderamme, der kunne blive fyldt ud af andre lande, som så senere i forløbet stillede rammen. Dvs. IFOR modellen, hvor vi dog er klar til at danne hele rammen, og hvor eksempelvis nordiske og baltiske lande fylder op, og hvor et andet land efter et eller to hold overtager brigaderammen.

De skitserede *funktionelle tjenester* er af vidt forskellig karakter. Den nye materieltjeneste slår de tre værnsmaterielkommandoer sammen, som politikerne har ønsket. Det er uklart, hvorfor man ikke også inddrager Forsvarets Bygningstjeneste i en Materiel- og Bygningstjeneste. Dette vil specielt blive relevant, hvis Forsvarskommandoen og Departementet slås sammen, som et bredt politisk flertal nu ønsker.

Forsvarets Sundhedstjeneste og Forsvarsakademiet giver ikke anledning til bemærkninger. Derimod skal Forsvarets Etablissementstjeneste løse opgaver, der meget vel kan udliciteres. Det er uklart om en sådan samlet støtteorganisation kan administrere udlicitering af de lokale støtteopgaver hensigtsmæssigt

Den meget store Forsvarets Personeltjeneste (anslået på 630 personer) viser på dramatisk vis, hvor kompliceret det er blevet af forvalte forsvarrets overenskomst- og lønsystemer. En grundlæggende forenkling af systemerne ville mindske behovet for et sådant bureaukрати.

Forsvarskommandoen forslag om den fremtidige *øverste forsvarsledelse* indebærer, at Forsvarskommando og Forsvarsdepartement forbliver adskilt. Der etableres ikke et værnsmaterielles operationscenter. Man har ikke ladet sig inspirere af udviklingen i omverdenen på dette sidste område. Værnenes Operative kommandoer leverer blot deres værnsklumper til allierede værnsmaterielle "Component Commands". Hvis der skulle være behov for en integreret indsættelse af værnsmaterielle enheder, sker denne ledelse fra Forsvarsstabens Operations- og Driftstab.

Hvis det skulle lykkes at overbevise politikerne om, at det er bedst at holde departement og forsvarsstab adskilt, er det mindste, der bør ske for at få en fokuseret central ledelse af operationerne, at den overordnede drifts- og økonomiforvaltning adskilles fra forsvarschefens overordnede ledelse af

operationer. Sammensmeltningen af de meget begrænsede operationer og driften syntes logisk for 15 år siden. Nu må denne samling af fundamentalt forskellige funktioner ses som en helt uacceptabel lav prioritering af forsvarets primære aktivitet.

Hvis derimod departement og forsvarsstab sammenlægges, som et bredt flertal har markeret, at man ønsker, er det næppe i Forsvarsministerens interesse at have den øverste ledelse af operationerne indenfor huset. Det ville give et meget direkte ministeransvar for den friktion og de ulykker, som er uundgåelige.

Der er forskellige årsager til, at forsvarsledelsen og politikere hader *nedlæggelse af kaserner og baser*.

Politikerne har bøvl med at bære og sælge den upopulære beslutning. For forsvarsledelsen er den delvis unødvendige del af infrastrukturen forberedte ofre ved senere forlig. Det er derfor helt forståeligt, at Forsvarskommandoens skitse og de senere rygter om følger på kaserneområdet ikke tager fat om det centrale problem i udviklingen af fremtidens forsvar. Man viger tilbage fra at erkende, at de nye høj kvalitet indsatsstyrker aldrig vil blive realiseret, hvis man ikke skærer brugen af infrastruktur helt ind til benet for at skabe økonomisk luft til et drastisk øget aktivitetsniveau og til at skabe ressourcegrundlaget for en accelereret rekruttering og mere effektive kontrakter i en periode, hvor konkurrencen om de kvalificerede unge øges.

Det er således forståeligt, men det er i realiteten kun muligt at forsvare for personer, der ser forsvaret som endnu et offentligt beskæftigelsesprojekt.

Alle andre, der er enige i, at forsvaret skal kunne løse sine nye opgaver, må indse, at det koster nedlæggelsen af halvdelen af hærens kaserner, to flyvestationer og en flådestation.

Det er ikke kun på grund af besparelser, det er en fordel at samle til fyldte tjenestesteder. I store garnisoner vil det professionelle udviklingsmiljø kunne blive langt bedre, idet den faglige diskussion vil kunne domineres af de unge officerer, der har fremtiden for sig, snarere end den ældre gruppe, hvor mange er tilbøjelige til at se forandringer som en trussel. Store tjenestesteder gør det også lettere at udvikle den unge officer gennem varierende tjeneste, uden at han skal flytte familien i den periode, hvor han har små børn. Dette kan blive et afgørende element i fastholdelse af fremtidens bedste officerer, der i endnu højere grad end nu vil blive belastet af gentagen udsendelse til krævende internationale operationer og deltagelse i langvarige øvelser i udlandet.

En stor garnison gør det også langt lettere at etablere det netværk for gensidig støtte mellem familierne, der er nødvendig, når ægtefællerne er udsendt til langvarig, risikabel tjeneste.

Den i forsvaret udbredte opfattelse af, at der ikke er plads til flere enheder på kaserner og baser, bygger på, at man har glemt, at man på mange af tjenestestederne for 30 år siden husede to-tre gange som mange enheder som nu. Dengang skulle der oven i købet findes indkvartering til alle. Nu har bureaukrati og støttefunktionerne for de færre enheder gradvis fyldt det tomme rum, som forudset i "Parkinsons Lov". Vi skal fra en situation, hvor mange af garnisonernes fastansatte, trætte af soldater, gemmer sig væk på varme kontorer, til en situation, hvor igen færre forvalter og flere uddanner.

Vi skal ikke som tidligere blot spare penge til at købe lidt ekstra isenkram. Vi må nu udspare midler til at bemande og opretholde et ret bredt spektrum af samarbejdede og klargjorte militære enheder, der bakkes op af ligeledes kvalificerede reserveenheder, der reelt er til rådighed.

Det er måske her væsentligt at bemærke, at det ikke mindsker den samlede smerte, at man amputerer et ben i mange omgange. Dette gælder også den politiske smerte ved garnisonsnedlæggelser.

Til slut et citat fra general John Sheehan (USMC), den tidligere chef for NATOs kommando for Atlanterhavet og Nordamerika, der var respekteret og hadet for sin vilje til at stille spørgsmålstegn ved alt det amerikanske forsvars arvegods, selv sit egen værns, Marinekorpsets:

"Sacred cows make the best hamburger"².

Uden en slagting af de hellige køer fra Den kolde Krigs danske forsvarsudvikling bliver der intet måltid.

² Citeret i Robert M. Cassidy: *Russia in Afghanistan and Chechnya: Military Strategic Culture and the Paradoxes of Asymmetric Conflict*. U.S. Army War College Strategic Studies Institute, Februar 2003.